

Gløtt inn i skoleutviklinga i Troms

Lenvik

Av Kåre Rauø

«— de frykte Underviisning som en Furie.»

I Lenvik gikk det lang tid før et ordnet skolestell ble satt i verk. I 1777 lagde sognepresten Schielderup et forslag til skoleplan, men hadde problemer med å få tak i en brukbar skolemester. I 1783 kunne den nye presten, Mathias Bonsach Krog, fortelle at det var tre år siden det hadde vært noen skoleholder i Lenvik prestegjeld, og at det var ingen steder han hadde hørt så vankundig ungdom som i Lenvik sogn.

Dette utsagnet er i tråd med biskop Bangs inntrykk. Han hadde ved visitasjon i Lenvik i 1775, funnet at de få ungdommer som hadde møtt fram til overhøring, var «saare vankundige». Presten Gunnar Berg forteller at han i 1793 sendte bud på to ukonfirmerte gutter i 20-årene som ikke kunne en bokstav, «men de ere bange for Præsten som Fanden, og frykte Underviisning som en Furie».

Den 13. juli 1806 tok Bygdekommisjonen opp spørsmålet om skolestellet i Lenvik og avfattet følgende:

«Da det til denne Tid har været Skik, at Skoleholderen havde ike mere end een Mands Børn til Underviisning ad Gangen, blev den Bestemmelse gjort, at alle Granders Børn skal til samme Tid ved Omgang være forsamlet, og hvis der ligge flere Gaarde i Nærheden af 1 eller 2 opsiddere, at da Børnene fra begge eller flere Gaarde forsamledes snart hos en og snart hos en anden.»

Biskop Krog mente at det var nødvendig med to skoleholdere i prestegjeldet, en i Lenvik og en i Hillesøy. Likedan foreslo han at det burde være en fast skole på Lenvik prestegård.

Spørsmålet om skolestellet ble igjen tatt opp på møte 1. november 1806. Fra dette møtet heter det bl.a.: «At saa snart det bliver mueligt at erholde et duelig Subjekt, som kunde paatage sig Skoleholder Tienesten i Lenvigs Sogn, «skulle skolen ordnes etter vedtak i møtet 13. juli. Dog så man seg ikke råd til mer enn en skoleholder i gjeldet, og noen fast skole var av økonomiske grunner ennå utenkelig.

Det første «duelige Subjekt» en fant til lærer i Lenvik, synes etter regnskapet 1808 å være en Jakob Friis. Dette året er lønna hans satt til 28 daler. Kommisjonen hadde tidligere gitt uttrykk for at skoleholderens

«Frihed» var alt for lang. Arbeidsåret skulle nå ta til 14 dager etter Eidissmesse (1. september) og vare til åtte dager før Olsok.

Loven om almueskolen på landet av 14. juni 1827, var den første lov som i detalj fastsatte hvordan folkeskolen på landet skulle organiseres. Klokkerene ved den enkelte kirke i prestegjeldet skulle samtidig være skoleholder, og ved hovedkirken skulle det være fast skolen så sant man så seg råd til det. I annekseene skulle kirkesangeren være omgående skoleholder.

I 1833 ble Lenvik sogn delt i tre skoledistrikt. Det første gikk fra Lenvika til Øyjorda, og fra Nordre Russevåg til Vang. Det andre fra Tennskjær langs Malangen og Rossfjordvannet på begge sider, samt Kjerresnes og Navaren. Det tredje distrikt «blev adspredt da det indeholde allene Finnefamilier samt enkelte Nordmænd i Fagerfjeldet.»

Hvert distrikt ble så delt inn i såkalte stasjoner hvor oppsitterne på gården eller stasjonen, skulle huse skolen et visst antall dager.

Barna var skolepliktig fra fylte 7 eller 8 år til de ble konfirmert. Det skulle undervises i lesning, religion og bibelhistorie, skriving, regning og sang. I denne tida virket Lorents Dass og Jens Cornelius Nibe som lærere i gjeldet.

I møte 31. august 1833 foreslo sogneprest Peter Munch Brage at det burde være fire skoleholdere i prestegjeldet. I tillegg burde det ansettes en skoleholder for den samiske befolkninga. Valget falt på samene John Andersen.

I 1834 var Hans Lindgård skoleholder for barna strekninga fra Kårvika til Øyjorda, samt fra Nordre Russevåg til Vang «paa begge Sider af Søen». Lorents Dass hadde ansvaret for skolen fra Aglapsvik langs Malangen til Målselv sogns grense, og John Andersen skulle holde skolen i Grasmyskogen og Laksfjorden, samt i Fagerfjellet fra Fagerbukta «og lige ned forbi Rogsvandet til Lindberg.» Samme år ble N. Burmeister konstituert som skoleholder i Hillesøy, «dog under det Forbehold, at dersom nogen af sognets helst egende havde Evne og Lyst dertil, lovedes ham fri Undervisning og frit Ophold paa Seminariet, i hvilket Tilfælde N. Burmeister maatte aftræde.» Den første «seminarist» som kom til Lenvik var L. Jansen. Han fikk ansvaret for undervisninga i «Senjen District».

FASTSKOLE

Spørsmålet om eget skolehus for Lenvik sogn ble tatt opp i 1823. Da hadde en tenkt å bruke tømmeret fra Lenvik kirke som var tatt ned i 1821. Saka ble imidlertid utsatt, og først i 1834 ble det besluttet at det skulle reises et eget skolehus lagt til prestegården i Lenvika. Byggepris måtte dog ikke overskride 300 Spesidaler.

Spørsmålet om å flytte fastskolen fra Lenvik prestegård til Kårvikneset ble tatt opp i skolekommisjonen i 1857. Kommisjonen gikk inn for at

den ikke skulle flyttes, og sendte saka videre til formann- og representantskapet.

I møte 5. august 1857 ble det vedtatt at den gamle skole skulle stå, og at ny skole skulle bygges på Kårvikneset. Bygninga skulle ha følgene mål: 12,2 alner lang, 10 alner bred, skolestuen 6,5 alner lang, kammers til læreren 5,5 alner langt og bredt og kjøkkenet 4,5 alner bred. Hele bygninga skulle være 5 alen under raften.

Representanten Strømme Nilsen fikk i oppdrag å skaffe tilveie en slik bygning fra Målselv til en pris av 102 spesidaler. Bror til Strømme, Olai Stai Nilsen, forpliktet seg til å levere huset på Kårvikneset i månedsskiftet mai/juni 1858.

I tillegg til kjøpesummen beregnet men ytterlige utgifter på 302 daler før skolen sto ferdig. «Man antog at der vilde gaae med til den videre Istandsettelse 14 Hundrede Næver, 3,5 Tylvt Sagtømmer, 1/2 Tylvt Langtømmer, 2 kakkelovne med Rør og dertil de nødvendige Hengsler og Laas samt spiger.»

Foruten en rekke vinduer og skorstein, blir følgende inventar nevnt: «2de skraaplanede Skolebord med Stole af 6 alens Lengde med tilkommende 4 Skolebænke af samme Længde. 6 senge paa hvert Værelse paa Loftet 1,5 Al. Bredder og 2,5 Al. Længde. 1 ditto i Skolelærerens Værelse 1 Al. bred, 2,5 Al. lang.»

Den neste fastskole som ble bygd i Lenvik var skolen i Grasmyskogen. Den skulle etter kommunestyrevedtak 10.11. 1862 stå ferdig ved utgangen av juni følgende år. I den sammenheng innløp det til kommunen tre regninger fra «nogle Mænd i Græsmyskogen over 42 Læs oppkjørt fra Kvannaas til Tømmerelvbakken af Materialer tilhørende Skolehuset i Græsmyskogen.»

Om skolen i Lenvik på 1860-tallet, skriver presten Schuman: «Skolen holdes i de fleste Kredse i leide Lokaler, men disse svare paa de fleste Steder til Folkets øvrige levesæt og ringe Sands for det anstendige. De ere tildels smaa, forsynet med daarlige Borde og Bænke, saa der ofte har været Klager af Lærerne over at de maa sidde paa en Krak, og Børnene paa.... eller under gunstige Omstendigheder paa et Arbeidsbord, som hviler paa 2 Krakke etc, og dette uagtet den, som har Skolen, oppebærer af Skolekassen 28 skilling daglig. Søndagene medregnet for at holde Læreren med Kost og skaffe locale. De faa, der kunde have anstendige Stuer til Skolen, nægte gjerne at modtage Skolen for 28 sk. pr. dag, da den griber for meget ind i deres øvrid Roede og tildels virkelig skidne Stil og, som førnævnt, Sandsen for Skolen selv hos saadanne mægtige Mænd ere dessverre i Regelen saare ringe.»

Trykt i "Gløtt inn i skoleutviklinga i Troms" - Grunnskolen 250 år
Skoledirektøren i Troms 1989.